

ЧУВЕНИ ЋИЛИМИ СА ЗАПАДА БАЧКЕ ВИШЕ ОД ТРИ ВЕКА ПЛЕНЕ СВОЈОМ ЛЕПОТОМ

СТАПАРСКА РУЖА ЗА УНЕСКО

Ујућен је њредлој да се уврсти на листиу културне баштине свеија

УЗ пиротски и сјенички, најпознатији аутохтони српски ћилим тка се у селу Стапар код Сомбора. Ту у Бачкој, на северу Војводине, настао је у 18. веку у кућама вредних, спретних домаћица. Ванвременске лепоте и јединствених мотива, одувек је плено својом лепотом. С временом, постао је тражен као важан украс сваког имућнијег домаћинства и незаобилазан део девојачке спреме.

Крајем прошле године, упућена је иницијатива Етнографском музеју у Београду да се три ћилима из Србије: стапарски, пирот-

"Златно доба" стапарског ћилимарства биле су последње деценије 19. и прва половина 20. века. Већ око 1900. године Стапар је био најмоћнији и најпознатији центар ћилимарства у Бачкој. Техника ткања и мотиви мењали су се како је време,

ВРЕДНО Чувени стапарски ћилим

УМЕТНОСТ Катарина Димитрук са стапарском торбицом

вине спајане по средини. Готов ћилим обично је био величине два пута два метра.

Ћилими из Стапара препознатљиви су по преовлађујућим цветним мотивима: ружама, букетима, венцима цвећа... Основе су ткане у белој или беж

венце, цвеће и руже.

- Оспособљавање девојака за рад на изради тепиха почињало је у раном детињству - вели Катарина Димитрук, председница Удружења "Златне руке - Сомборке". - Припрема ћилима за девојке које треба да се удају је дуг који се задужује у породици по женској линији у једној генерацији, а враћа се у следећој.

ВЕШТИНА Жене ткају на малим разбојима

РАЗЛИКЕ У ТЕХНИЦИ

ОБЈАШЊАВАЈУћи разлику између стапарског и пиротског ћилима, Мира Ковачев, председница Удружења "Стапарска ружа", каже да се прелепи ћилим у Бачкој тка на хоризонталном разбоју где се зев отвара ногама, а тканица се набија брдом. Код пиротског ћилима, разбој је вертикалан, зев се отвара ручно и тканица се набија тупицом рукама, без употребе ногу.

ски и сјеничко-пештерски, заштите на Унесковој листи културне баштине света. Предлог је потекао од Координационог тела за родну равноправност, НАЛЕД-а, као и од амбасадора Немачке и Канаде у нашој земљи. Сва три ћилима су уписана у Национални регистар културне баштине Србије, што је предуслов да би били на Унесковој листи.

али је стапарски ћилим све до данас остао препознатљив и јединствен.

На специфичном хоризонталном разбоју, ткан је обично у пару. Ради се "техником клечања", познатом на балканским просторима у предсловенским временима и пре турског периода.

Због ограничене ширине, израђивали су га у два дела тако што су две поло-

боји, ређе зеленој... Њима су углавном прекривани кревети, а означавали су статус и богатство куће. У почетку су мотиви били геометријски, а касније, под утицајем средине и "размене" података, шаре су прерасле у

КУЛТУРНО БЛАГО

ГРАДОНАЧЕЛНИЦА Сомбора Душанка Голубовић каже да је идеја и жеља локалне заједнице да се направи искорак и да се на стапарски ћилим угледају и друга удружења и заједнице. То би, објашњава, помогло да се ревитализује културно благо Бачке.

За израду стапарског ћилима обично су се користили кудеља и вуна. Доба највећег успона ћилимарства у Војводини је доба када је обновљено гајење конопље, на простору око Апатина, Ошака и у појасу око реке Мостонге, са око 2.000 тона најквалитетније конопље, веома тражене и цењене на европском тржишту. Стапар је у периоду између два светска рата имао пет приватних кудељара чији су власници били Влајко Ивков Баќрак, Миша Никачев, Јован Трњак, Вићимир Волић...

Од 1900. године Стапар Европи даје врхунски ћилимарски производ у "техници клечањем". Под утицајем европске уметности, у Стапар стиче раскошни необарок. Тада се ствара модеран тип ћилима, а из стапарског краја се ова врста заната шири по целој Србији. Ћилими са мотивима букета и венаца, ткања по обрасцима бечког бидермајера, крајем 19. века стичу и до пиротских ћилимара... ■ Јовица БЕКИЋ